Година IV. София, 7 ноември 1924 год. Брой 3 лева Брой 14.

МАКЕДОНЕЦЪ

ОРГАНЪ НА БИВШИТЪ МАКЕДОНО-ОДРИНСКИ РЕВОЛЮЦИОНЕРИ

Урежда редакционенъ комитетъ = **Излиза седмично**

Редакция и администрация на улица „Прѣславъ“ № 4---София. Телефонъ 1932

АБОНАМЕНТЪ: За България годишно 120 лева, полугод. 65 лева; За странство 200 лева; За Америка 2 долара

Какво искатъ малцинствата? Въ меморандума на Вжтрешната македонска организация, а сжщо и въ меморандума на Националния комитетъ на македонски емигрантски организации ние намираме едни и сжщи оплаквания и едни и сжщи искания, които се свеждатъ къмъ поканата до О. на Н. да изпълни своя дългъ и да вземе необходимитѣ мѣрки, за да бждатъ най-после приложени на практика постановленията на договоритѣ, гарантиращи правата на малцинствата, въ дадения случай, на българското население въ Македония.

Не може да има миръ на Балканитѣ безъ разрешението на македонския въпросъ поне въ духа на тѣзи искания. *Л. Нѣмановъ.*

Писмо отъ П. Михаиловъ

до вдовицата на Тодоръ Александровъ

Любезна госпожо,

Слѣдъ трагичната кончина на великия борецъ за свободата на Македония — Вашия скѫпъ Тодоръ — много негови приятели и почитатели, чрѣзъ писма и телеграми, ще бързатъ да изказватъ своитѣ сърдечни съболѣзнования, къмъ които и азъ най-топло присъединявамъ своитѣ, за голѣмата и непоправима ваша и наша загуба, която ненадѣйно ни сполетѣ. Сигуренъ съмъ, че между многото съболѣзнования ще има и такива, които ще хвърлятъ ярка свѣтлина вдрху нѣкой моментъ отъ живота на Тодоръ. Смѣтайки, че изпълнявамъ единъ дългъ, както, къмъ васъ, така и къмъ великото дѣло на моя учитель и боенъ другарь, на което така безавѣтно скужи до края на живота си, азъ ви поднасямъ една малка часть отъ многото ми прѣживявания съ него. Ако съ настоящето си писмо бихъ могълъ да намаля частица отъ болката ви по голѣмата загуба и да влѣя струя отъ борчески духъ поне въ едно човѣшко сърце, ще смѣтамъ себе си за щастливъ.

Голѣма българко,

Въ всички цивилизовани страни младитѣ, поколѣния освободени отъ дребнавости, амбиции и вражди, чествуватъ паметьта на голѣмитѣ свои синове чрѣзъ великолепни, паметници издигнати изъ планини, села, паланки и градове. България запази своитѣ скѫпи спомени за Ботевъ, Левски м други великани отъ българското плѣме чрѣзъ многото паметници издигнати при Вола, Вратца, София и другадѣ- Нашата дивна родина е подъ робство. Лишени сега отъ възможностьта да изградимъ паметникъ на Тодоръ, ние младитѣ, изпълнявайки единъ исторически дългъ, държайки интимна връзка съ миналото, ще правимъ съ нашитѣ малки усилия всичко, за да възкръсяваме неговата память, като посочваме на човѣчеството неговия буренъ животъ. неговата четвъртъ вѣковна революционна дѣйность, тъй богата съ примѣри отъ държавдически тактъ, дълбочина на ума, характеръ, мѫжественость, смѣлость. Много отъ съврѣмениците на Тодора, които тъй близо стоѣха до него, не можаха да видятъ, колко той бѣ голѣмъ, Ние, неговитѣ млади бойни другари, когато се изправимъ съсъ свѣтли погледи къмъ неговото дѣло, приличаме на туристи, които, застанали на върха на най-красивата македонска планина, виждаше колко тя е величественна, дивна, чаровна. . .

Слушалъ бѣхъ много за живота и добродѣтелитѣ на Гоце Дѣлчевъ, Даме Груевъ, Пере Тошевъ и други великани на Македония. Името на Тодоръ ми бѣ известно, още като дете въ родния ми градъ Щипъ. Но слѣдъ злополучната за българското племе всесвѣтска война, това име стана универсално, като казваха, че макаръ и още младъ, Тодоръ съ добродѣтелитѣ си се равнавялъ съ найстаритѣ и заслужили синове на Македония- Азъ сѫщо започнахъ да живѣя съ това име, докато то стана за менъ едно знаме. И единъ день, получилъ предварително отговора на чувствата, сърцето и разума си, азъ се обърнахъ къмъ Македония съ възгласа: „Македонио, ще сторишъ ли ти туй съ мене, което не можаха да сторятъ добритѣ грижи на родители и учители? О, велика мѫченице! кое е туй нѣщо, което струва повече отъ богатствата и наслажденията и което прави хората да не умиратъ?" — Единъ мощенъ гласъ чухъ да ми говори: — „Щастие съ тебе, рожбо моя! Едно е, което винаги стои надъ тебъ, горе надъ всичко — Родината съ нейнитѣ прелести. А когато твоята родина се гази отъ зли крака и когато нейния животъ горка болка разкѫсва, ти за какво друго можешъ да мислишъ, да живѣешъ? Вслушай се въ моя гласъ. Въ менъ както живота, така и смъртьта еднакво ясно громко говорятъ. Избери си едно отъ двете!"

Розова се издигаше нощьта надъ далечнитѣ планински върхове, когато тръгнахъ презъ мѣста, дето за пѫть служи само дирята на безсмъртието — на Тодора. Небето, което покриваше Македония въ тая нощь, придаваше на земята необикновенна красота. Рѣдки бръчки, леки облачета се забелѣзваха развълнувани отъ изгѣзлия вѣтрецъ. Като разтопено злато се влачеха далечнитѣ тихи води на Вардаръ, разкѫсани отъ безмълвнитѣ сѣнки на плачещитѣ върби. Чувствувахъ нѣщо невидимо да навлазя въ менъ; то бѣ нѣкаква тишина отъ блаженство на догонена цѣль. Бѣхъ въ най-хубавата градина на земята, гдето всичко е свежо, примамващо. И действително, който не е виждалъ Македония, той не знае неизказаната, вълшебната прелесть на земята. Кротостьта, чарътъ на пролѣтьта, яркото и свѣтло слънце на лѣтото, пурпура и златото на есеньта, стихията на зимата трогватъ и възбуждадъ желания, притискатъ и дразнятъ сърцето. Да, всичко въ нея е божествено, като се почне отъ самого й име... Бързо минавахъ ту край узрѣлитѣ ниви, гдето въздухътъ бѣ душенъ и ароматиченъ, ту покрай широкитѣ ливади и тѣхната внезапна свежесть на леки вълни облъхваше лицето ми. Небето сѣкашъ се димѣше по краищата. Най-после изплува месецътъ мѫтенъ и червенъ... Тъй пѫтувахъ, до като въвъ въздуха започнаха да се носятъ нѣкакви неясни звукове, като че ли въ непрогледната далечина говорѣха хиляди гласове. Заря на изтокъ взе да се показва и тъмнитѣ предмети започнаха все по-ясно да се очертаватъ. Слънцето се още не бързаше да се покаже, но вече полъхваше сутрешния хладъ. Бистра роса — топено сребро — заблѣстя по тревитѣ и крехкитѣ листа, а първитѣ волни чучулиги звънтѣха отривисто, високо въ полутъмната бездна, отъ кждето пращайки приветъ на деня усмихнато гледаха голѣмата последна звезда, която се прислушваше въ отеквящия въ македонскитѣ планини нечовѣшки гласъ — зовътъ за борба на македонския вождъ.

* * *

На килимъ отъ зелена трѣва насѣдаха около Тодора, който побърза да ме прѣдстави на дошлитѣ за получаване директиви за по-нататъшна дѣйность. Пръвъ пѫть виждахъ Тодоръ препасанъ съ патрондашъ, съ пушка на воленъ революционеръ. Съ чувство на радость слѣдѣхъ мисъльта му. Приказваше на тема: „Любовь къмъ родното мѣсто" съ тихъ, гърлесть приятенъ гласъ. Когато се усмихваше, подъ тънкитѣ му ясно очертани красиви устни, се показаха прекрасни бѣли зѫби. Въ усмивката на Тодоръ забѣлѣзахъ, че имаше нѣщо, което не позволяваше да се настоява, нѣщо, което убѣждаваше. Когато заговори за страданията на роба, за новото робство на Македония, гласа му взе по-високъ тонъ Тогава очертанието му на устнитѣ взе по-релефенъ видъ, а въ дълбочинитѣ на чернитѣ проницателни очи пламна буенъ огънъ. Когато той стана, за да се отдалечи отъ насъ, слънцето бѣ слѣзло отъ хоризонта. То го обви въ сияние, а сѣнката му, извънредно пораснала, се разви отзадѣ му като безкраенъ килимъ въ знакъ на голѣмъ споменъ, който тоя великъ човѣкъ остави между насъ. Азъ сѫщо се оттеглихъ отъ групата и застанахъ подъ букитѣ, гдѣто бѣ прохладно и спокойно прелиствахъ впечатленията отъ

(Слѣдва на 4 страница)

словото му. Безъ да забѣлѣжа, какъ, нѣкакъ инстинктивно съмъ се доближилъ до Тодоръ и когато се опомникъ, запитахъ го: „драги Тодоре, би ли могълъ да ми посочишъ изворитѣ на свѣтлата сила на човѣка и какъ се добива тя?„

— „Брате, искашъ да знаешъ, коя е оная сила, която държи ключа, посредствомъ, който всѣки човѣкъ може да направи отъ себе си това, което иска? Човѣкъ може да намѣри всѣка истина свързана съ неговото битие при условие да копае дълбоко въ мината на своя душа. Чрезъ себеанализиране се създава крепъкъ характеръ, който пъкъ отъ своя страна твори сждбата. Чрезъ контролиране на своитѣ мисли, на които преслѣдва дѣйствията върху самия себе, върху други, върху своя животъ, като се свързва причината и следствието съ търпеливи опити и издирвания, се добива разбирана мждрость, сила. Въ това направление, като безусловенъ законъ е, че „който търси, намира; и на оногова който тропа, ще му се отвори!" Само съ търпение, съ много опити и неуморна настойчивость човѣкъ може да стигне до вратата, която води въ храма на познанието. Всѣки човѣкъ би билъ силенъ, ако съзнава, какво умътъ е градина, която може да бжде разумно обработвана или пъкъ оставена да буреняса; но и въ двата случая тя произвежда било бурени, ако е занемарена, или полезни плодове, ако е засѣта съ полезни семена. Както градинарьтъ, обработва своя кжсъ земя, като плѣви бурена и развъжда цвѣтята и полезнитѣ плодове, отъ които се нуждае, тъкмо тъй човѣкъ трѣбва да се грижи за градината на своя умъ, като изкорени отъ нея всички оезполезни и нечисти мисли и като обработва до съвършенство цвѣтята и плодовегѣ на добри, полезни и чисти мисли; като продължава съ постоянство тая работа, човѣкъ рано или кжсно да открие, че самъ той е градинаръ на своята душа на себе си. Той ще открие въ себе си, законитѣ на мисъльта и ще почне да разбира съ все по-голѣма точность, какъ силитѣ на мисъльта и елементитѣ на ума дѣйствуватъ въ образуването на неговия характеръ, на неговитѣ обстоятелства и сждба. Човѣкъ може да притежава душевна хармония, да бжде силенъ, може да се издигне, да завладѣе и усъвършенствува себе си, само като възвисява своитѣ мисли. Енергичния контролъ върху себе си позволява да се поематъ отговорности предъ човѣчеството, за което трѣбва да правимъ всички жертви. Въ формиране на характера, на душата, не малко участие взима и природата, съ която трѣбва често да влизаме въ разговоръ. И азъ когато се почувствувамъ уморенъ отдалечавамъ се отъ другаритѣ си и присѣдамъ подъ нѣкое сѣнчесто дърво—плувамъ въвъ водитѣ на размишленията. Въ уединението намирамъ тихо пристанище, отгдѣто виждамъ да ми навлѣзатъ страститѣ на хората, безъ да ме засѣгатъ. Като идвамъ по тия мѣста, знамъ една прекрасна поляна прорѣзана отъ горско поточе съ студена кристална вода. Тамъ се носи пролѣтенъ ароматъ, свѣжъ въздухъ, прохлада. При тая обстановка азъ се уединявамъ, съзерцавамъ природата и дълбая въ душата, за да намѣря себе си . . . !"

Въ тоя тонъ на мисли приказвахме до кжсно. Отдавна бѣ се стъмнило. Непълния месецъ стоеше високо надъ насъ млѣчния, пжть започна да блести, а безбройнитѣ нови полунощни звезди, изпъстрили свода отдавна ни сочеха на отдихъ. Бѣхме хвърлили на страна пелеринитѣ си — топла безмълвна нощь отъ. Заедно съ часовия всичко сколовръстъ се вслушваше и ни пазѣше. Съ устремени погледи къмъ югъ наблюдавахме падащитѣ звезди, докато едно чувство сладко започна да ни пари, мжгла невидима съ тихъ вѣтрецъ ни споходи и, завити въ пелеринитѣ си и уморени отъ движение, заспахме. Когато се събудихъ, видѣхъ Тодоръ заобиколенъ отъ група селяни, на които разправяше нѣщо съ патосъ. Менъ ме занимаваше снощния разговоръ, на който смисъла започна да ми става все по-ясенъ. За разрешаване на всички въпроси обрѣщахъ се било къмъ Тагоръ — когато той бѣ свободенъ, било къмъ природата, която е изворъ на всичко, което сжществува. Да, нейния езикъ не е неразбранъ и промѣнчивъ, както езика на хората и книгитѣ имъ. Книгата е изкуство на човѣка, а природата?... природата е свърхчовѣшко изкуство. Въ нея именно трѣбва да търсимъ величието, ума, характера на хората.

Всичкитѣ ни разговори съ Тодора се свеждаха къмъ една цѣль — планомѣрно той култивираше у менъ чувството на безавѣтна преданность, обичъ къмъ нашата дивна родина; чрезъ него азъ видѣхъ, че нѣма по дѣйствителна, по-хубава страна отъ Македония. Нейния красивъ образъ ние виждаме, ние го намираме въ блѣсъка на цвѣтята, въ грацията на безбрѣжнитѣ гори въ волния бѣгъ на сърнитѣ, въ летежа на птицитѣ, въ вълнообразното бѣгане на морскитѣ вълни, въ яркитѣ лжчи на слънцето и, най-сетне, ако си затворимъ очитѣ, ще я намѣримъ въ себе си.

Винаги бащински ме напжтствуваше и крепѣше въ тежката ми работа въ Мадания... Живѣехме години щастливо, докато единъ проклетъ день, на една поляна разположена въ гънкитѣ на красива македонска планина единъ нашъ старъ другарь ни спре и ни каза: другари вие знаете, че всичко въ природата се намира въ движение, а заедно съ всичко това се движимъ и ние. Нещата се създаватъ, за да изчезнатъ, хората се раждатъ, за да умратъ...

...На 31 августъ 1924 год. покойния Тодоръ бѣ подло убитъ...!"

— „Какъ? Кой, Тодоръ убитъ?"— „Тодоръ Александровъ"? — Стига човѣче, не говори! Тодоръ убитъ? О, защо сж тогава слънцето, цвѣтята, рѣкитѣ, цѣлото мирсвъзрение? За какво е вселената? Дневна свѣтлина, небеса, месецъ, звезди, нощни посребрени сѣнки, диви звѣрове, хора, македонци чувате ли? Тодоръ измѣнически убитъ? Македонио слушашъ ли? Твоятъ великъ синъ подло убитъ? И защо? Онзи, за когото само добро се приказваше, този който отъ пелията, отъ забвението изнесе предъ свѣта македонския въпросъ, не падна отъ куршума на сръбския пандуринъ или гръцкия андартинъ, а отъ куршума на умразата, разврата, продажничеството, завистьта, черната неблагодарность, лицемѣрието... отъ подлостьта.

Но Тодоръ не можа да умре!

Завистници, продажници, подложете плътьта ни на огънь, изсмучете кръвьта отъ жилитѣ ни, трошете коститѣ ни, но сте безсилни да погребете безсмъртника, вие не можете да отнемете спомена ни за Тодора, който ще ни осѣвѣжава за вѣчни врѣмена. . .

Ще дойде день, когато македонския народъ съ великото сърце на рожденъ баща ще отдаде любовьта на поколенията си чрезъ издигане величественъ паметникъ на Тодоръ, въ който паметникъ ще виждаме знаме, което въ дни на унинне и тежко национално нещастие ще го издигаме високо и съ чистия възгласъ на идеалиста: „Македонци, кждѣто и да сте, елате да се наредимъ около него". ще манифестираме нашата признателность и адмирации къмъ великия българинъ, който толкова много е далъ за свободата на Македония.

Пращайки ви изгрѣва на Македония и моя дълбокъ поклонъ къмъ великия покойникъ, оставамъ съ отлично почитание.

Вашъ: Панчо Михаиловъ.

Македония. Септемврий, 1924 год.